

Warszawa, dnia 24 maja 2023 r.

**REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA
W WARSZAWIE**

WPN-I.600.45.2023.AA

**Panie/Panowie
Prezydenci/Burmistrzowie/Wójtowie Gmin
Województwa Mazowieckiego**

Szanowni Państwo

Ze względu na rosnący zasięg populacji wilka *Canis lupus*, przy jednoczesnej tendencji zabudowy nowych terenów, wzmożonej obecności człowieka w lasach (rekreacja, sport) i łatwości dokumentowania obecności zwierząt w naszym sąsiedztwie (np. przez telefony komórkowe), gatunek ten z całą pewnością może być obecnie częściej widywany i rejestrowany. Taka sytuacja może budzić niepokój mieszkańców, niemniej charakter zdarzeń z udziałem wilka (wg informacji, jakie docierają do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie), nie stanowi zagrożenia dla zdrowia lub bezpieczeństwa powszechnego.

Przed objęciem wilka ochroną zwarty zasięg jego występowania ograniczony był do Karpat oraz rozległych lasów wschodniej i północno-wschodniej części kraju. W lasach zachodniej i środkowej Polski wilki pojawiały się rzadko. Sytuacja zaczęła się stopniowo zmieniać po 1998 roku. Dzięki niebywalej zdolności do długodystansowych, kilkusetkilometrowych wędrówek, wilki stopniowo powracały do swoich dawnych ostoi w centralnej i zachodniej Polsce, gdzie z powodzeniem samodzielnie zrekolonizowały wszystkie większe kompleksy leśne. Pojedyncze osobniki, zwłaszcza młode wilki opuszczające swoje grupy rodzinne w poszukiwaniu partnerów i nowych terytoriów, mogą pojawiać się okresowo również poza rozległymi lasami, także w obszarach mozaiki pól uprawnych i lasów¹. Wilki są zazwyczaj bardzo ostrożne i płochliwe, ale także bardzo ciekawskie, szczególnie młode osobniki. Co istotne, ich zmysł wzroku jest słabszy od innych zmysłów, nie widzą wszystkich kolorów, łatwiej rozpoznają obiekty poruszające się. Z tego względu wilk niekiedy zatrzymuje się, przygląda i nie ucieka natychmiast po zobaczeniu człowieka. Nie jest to objaw agresji, lecz raczej zaciekawienia i upewnienia się, czy nie grozi mu niebezpieczeństwo. Podobnie zachowuje się wiele dzikich zwierząt, także te, na które regularnie się poluje. Błędne jest zatem opisywanie takiego zachowania, jako przejawu „utrąty lęku przed człowiekiem” np. na skutek objęcia ochroną i zaprzestania polowań na ten gatunek.²

Jak już wspomniano, wilki najczęściej są płochliwe i unikają kontaktu z ludźmi. Jednak, jak wszystkie inne dzikie zwierzęta, mogą zachować się nieobliczalnie, jeśli są wystraszone, chore lub zranione. Ze szczególną sytuacją mamy do czynienia w przypadku, gdy zachowania ludzi prowadzą do ich oswojenia (zhabituowania). Przyczyną może być regularne dokarmianie, co zdarza się np. na nęciskach organizowanych przez pseudo fotografów przyrody (pojawia się wówczas uwarunkowanie pokarmowe) lub zabranie szczenięcia z lasu i wychowywania go przez człowieka, a następnie jego „uwalnianie”, kiedy zwierzę przestanie być słodkim szczenięciem. W przypadku młodych wilków, zaburzenia mogą być spowodowane także rozbiciem watahy, na przykład po śmierci rodziców, dlatego wszelkie działania kłusownicze zasługują na największe słowa potępienia i muszą być za każdym razem penalizowane.

¹ <https://www.polskiwilk.org.pl/wilk/liczebnosci-i-rozmieszczenie>

² S. Nowak, R.W. Mysłajek „Po sąsiedztwie z wilkami.” Wydanie II rozszerzone (2022 r.)

Niebezpieczne sytuacje z udziałem wilka, tj. gdy wilki pojawiają się w bezpośredniej bliskości siedzib ludzkich, na terenie województwa mazowieckiego mają charakter incydentalny. Przyczyną tego jest niestety łatwo dostępna baza pokarmowa, głównie niezabezpieczone pojemniki na odpady i kompostowniki. Dla bezpieczeństwa ludzi, ale też dla dobra wilków, niezmiernie ważne jest unikanie działań, które zachęcają te drapieżniki do przebywania w pobliżu zabudowań lub uzależniają je od pokarmu dostarczanego przez człowieka. W wielu przypadkach odpowiednie zabezpieczenie takich miejsc ogranicza sytuacje konfliktowe, dlatego problemu nie należy bagatelizować, bo zjawisko synantropizacji jest realnym zagrożeniem zarówno dla człowieka, jak również samych zwierząt. Wszystkie niebezpieczne sytuacje wymagają wyjaśnienia, a przede wszystkim natychmiastowej reakcji. Wobec przypadków podchodzenia wilków w pobliże zabudowy ludzkiej zalecam skorzystanie i rozpropagowanie wśród mieszkańców gminy „Procedury postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek-wilk” (stanowiącej załącznik do pisma), która może być pomocna przy ocenie sytuacji i podjęciu właściwych działań.

Zgodnie z przepisami art. 56 ust. 1, 2 i 2b ustawy o ochronie przyrody, istnieje możliwość uzyskania zezwolenia na odstępstwo od zakazów wobec wilka, w celu wyeliminowania zagrożenia. Zezwolenia dotyczące obszaru województwa mazowieckiego wydawane są przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie (m.in. w zakresie umyślnego płoszenia) oraz Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (w zakresie umyślnego zabijania) oraz ministra właściwego do spraw środowiska (w przypadku, gdy czynności mają być wykonane na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego). Zezwolenia takie mogą być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli wnioskowane działania nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony gatunku podlegającego ochronie oraz przy spełnieniu jednej z przesłanek indywidualnych, jak na przykład: zapewnienie zdrowia i bezpieczeństwa powszechnego. Zwracam jednak uwagę na potrzebę dokładania wszelkich starań, aby ewentualne wnioski były wcześniej zbadane, uzasadnione oraz kompletne, tj. zawierały wszystkie informacje przewidziane w art. 56 ust. 6 ww. ustawy. Istotne jest, aby argumenty zawarte we wniosku były konkretne, szczegółowe i należycie udokumentowane (np. w postaci notatek, filmów, zgłoszeń, zdjęć) i były przekazywane w sposób przewidziany w przepisach ustawy Kodeks postępowania administracyjnego, w szczególności poprzez operatora pocztowego lub platformę ePUAP. Powyższe ułatwia i znacząco przyspiesza prowadzone postępowania administracyjne w sprawie wydania zezwoleń. W sytuacjach naprawdę pilnych, gdy zagrożenie jest realne, udokumentowane i nie można czekać na uzyskanie zezwolenia w trybie zwykłym, tj. pisemnie, zezwolenie Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska lub Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie może zostać wydane w formie ustnej. Zezwolenia ustne mają taką samą rangę prawną jak pisemne, a w sytuacjach nagłych mogą być bardziej zasadne. Niemniej jednak nagły charakter sprawy powinien być oczywisty, niebudzący wątpliwości.

W kontekście podejmowania działań w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa publicznego należy podkreślić również kompetencje samorządów. Zgodnie z art. 7 ustawy o samorządzie gminnym, zaspokojenie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym spraw związanych z bezpieczeństwem obywateli, należy do zadań własnych gminy. Z tego względu warto opracować i wdrożyć w gminie procedury na wypadek konieczności płoszenia drapieżników dostępnymi metodami tak, aby w chwili pojawienia się zagrożenia móc je bezzwłocznie zastosować. Procedura ta musi uwzględniać lokalne uwarunkowania (przyrodnicze, społeczne, organizacyjne) i obejmować możliwe do zastosowania metody płoszenia, jak i podmioty, które mogłyby się ich podjąć. Warto również zapoznać się ze wskazówkami dla gmin, na obszarach których pojawiają się incydenty z udziałem wilka, przygotowanymi przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i zamieszczonymi pod adresem: <https://www.gov.pl/web/gdos/jak-odpowiednio-reagowac-na-incydenty-z-udzialem-wilkow-informacja-dla-gmin>.

Mając powyższe na względzie, koniecznym jest podjęcie działań przez samorządy, także poprzez stałe przypominanie mieszkańcom gmin, na terenie których występują wilki, o:

- zabezpieczaniu pojemników na odpady przed dostępem zwierząt drapieżnych,
- zwracaniu szczególnej uwagi na to, czy na terenie gminy funkcjonują nęciska dla zwierząt drapieżnych, związane z fotografią (jeżeli tego rodzaju praktyki zostałyby zidentyfikowane, należy niezwłocznie doprowadzić do ich zaprzestania, z wyraźnym poinformowaniem osób

odpowiedzialnych za ich funkcjonowanie o wpływie tego rodzaju działań na zachowania wilka wobec ludzi, zwierząt domowych i gospodarskich);

- obowiązku zapewnienia opieki domowym zwierzętom (głównie psom), zakazie puszczenia psów bez możliwości ich kontroli i bez oznakowania umożliwiającego identyfikację właściciela lub opiekuna (art. 10a ust. 3 ustawy o ochronie zwierząt) oraz zakazie puszczenia psów luzem w lesie (art. 30 ust. 1 pkt 13 ustawy o lasach).

Stosowanie się mieszkańców do tych zasad, z pewnością ograniczy incydenty z udziałem wilków.

W kontekście powyższego, w przypadku obecności wilków na danym terenie, na szczególną uwagę zasługuje zasadność ciągłego informowania właścicieli gospodarstw związanych z hodowlą bydła i innych zwierząt gospodarskich, m.in. o wskazanym ograniczeniu wyprowadzania zwierząt na pastwiska w okresie późnej jesieni, niepozostawianiu zwierząt na pastwisku bez bezpośredniej opieki na noc (odszkodowanie nie przysługuje za szkody wyrządzone przez wilki w pogłowie zwierząt gospodarskich pozostawionych bez bezpośredniej opieki w okresie od zachodu do wschodu słońca) oraz o konieczności właściwego zabezpieczania zwierząt w ciągu dnia. Do skutecznej ochrony inwentarza należy stosować pastuchy odpowiednio zmodyfikowane. Najlepszym rozwiązaniem są pastuchy składające się nie z linek, lecz z taśm o szerokości 3-4 cm. Na jedno ogrodzenie powinno składać się sześć, a nawet siedem taśm. Dolne dwie-trzy taśmy powinny być rozmieszczone co 25 cm, wyższe co 30 cm. Najniższą taśmę należy umieścić około 15-20 cm nad podłożem (w okresie wegetacyjnym trawa pod takim pastuchem powinna być regularnie wykaszana dla uniknięcia przepięć prądu). Rekomendowane i skuteczne sposoby zabezpieczania zwierząt hodowlanych przed wilkami można znaleźć m.in. w opracowaniu: Nowak S., Mysłajek R. 2016. „Poradnik ochrony zwierząt hodowlanych przed wilkami”, który jest dostępny także w wersji pdf pod poniższym adresem:

https://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKFwjkmY-m6Yr_AhVQmIsKHcnfAB8QFnoECAkQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.gov.pl%2Fattachment%2Ffc6628b2-b07f-4ba7-96e8-6ed087386184&usg=AOvVaw2Ac3TDTKecNzLPkvxIGWaK.

W tym aspekcie wskazać należy, że zgodnie z art. 126 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody, istnieje możliwość współdziałania z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Warszawie w zakresie wzmocnienia zabezpieczeń przed szkodami powodowanymi przez wilki, w postaci np. zakupu i przekazania fladr. Możliwości te są jednak ograniczone, biorąc pod uwagę zasięg działania jednostki oraz powierzchnię gruntów wymagających zabezpieczenia i związane z tym koszty. Stąd, w celu skutecznej ochrony zwierząt na pastwisku/wybiegu, sugeruje się podjęcie działań także przez mieszkańców gmin (rolników) i dostosowanie rodzaju zabezpieczeń do wspomnianych powyżej wymogów. W przypadku wyrażenia chęci podjęcia współdziałania z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Warszawie w zakresie zabezpieczeń, należy wystąpić z pisemną informacją w tej sprawie, wskazując gospodarstwa i powierzchnię wymagającą zabezpieczenia. To pozwoli na zdefiniowanie potrzeb oraz ubieganie się tutejszej Dyrekcji o uzyskanie środków finansowych na ten cel.

Jednocześnie uprzejmie przypominam, że wilk jest jednym z pięciu gatunków objętych ochroną prawną, za których szkody odpowiada Skarb Państwa zgodnie z art. 126 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody. Procedura wypłacania odszkodowań została uregulowana w rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objęte ochroną gatunkową. W przypadku stwierdzenia szkody spowodowanej przez wilki, należy zabezpieczyć bydło i inne zwierzęta gospodarskie i niezwłocznie zawiadomić Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Warszawie (z wyłączeniem terenów położonych w granicach Kampinoskiego Parku Narodowego), w zależności od miejsca zdarzenia:

- 1) Wydział Ochrony Przyrody i Obszarów Natura 2000 ul. Henryka Sienkiewicza 3, 00-015 Warszawa tel. 22 556.56.99 lub 22 556.56.44, e-mail: sekretariat@warszawa.rdos.gov.pl
- 2) Wydział Spraw Terenowych w Ciechanowie, ul. 17 Stycznia 7, 06-400 Ciechanów, tel.: 23 673.22.49, e-mail: wst.ciechanow@warszawa.rdos.gov.pl
- 3) Wydział Spraw Terenowych w Ciechanowie, Oddział w Płocku, ul. Kolegialna 15, 09-402 Płock, tel.: 24 262.05.34, e-mail: wst.plock@warszawa.rdos.gov.pl

- 4) Wydział Spraw Terenowych w Siedlcach, ul. Kazimierzowska 9, 08-110 Siedlce, tel.: 25 644.32.13, e-mail: wst.siedlce@warszawa.rdos.gov.pl
- 5) Wydział Spraw Terenowych w Siedlcach, Oddział w Ostrołęce, ul. Berka Joselewicza 1, 07-410 Ostrołęka, tel.: 29 760.32.04, e-mail: wst.ostroleka@warszawa.rdos.gov.pl
- 6) Wydział Spraw Terenowych w Radomiu, ul. 25 Czerwca 68, 26-600 Radom, tel.: 48 360.08.60, e-mail: wst.radom@warszawa.rdos.gov.pl
- 7) w dni wolne od pracy (w godz. 9⁰⁰ - 17⁰⁰) tel. kom.: 661-660-195.

Niezwłoczność działania w zakresie zgłoszenia szkody pozwoli na sprawne przeprowadzenie procedury odszkodowawczej, w tym umożliwi uprawdopodobnienie dokonania szkody przez wilki (możliwość pobrania prób do analizy laboratoryjnej) i wypłatę odszkodowania.

**Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Warszawie**

Aneta Adamska
**Z-ca Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Warszawie -
Regionalny Konserwator Przyrody**
/podpisano elektronicznie/

Podpisany certyfikatem wystawionym dla
Aneta Adamska (Certyfikat kwalifikowany).
Utworzony w dniu: 2023-05-24 13:43:35
+0200

Załączniki:

- Procedura postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek-wilk,
- Zasady, których należy przestrzegać, aby uniknąć sytuacji, w której wilki oswajają się i zaczynają stwarzać problemy.